

Milan Šimunović

**PRIPREMA I PROSLAVA USPOSTAVE
METROPOLIJE
EKLEZIJALNO-PASTORALNI KONTEKST,
ZNAČENJE I EVANGELIZACIJSKI IZAZOVI**

Prof. dr. sc. Milan Šimunović, Teologija u Rijeci
UDK: 25:266/269[262.3 RIJEČKA METROPOLI-
JA]:262.12 V.BURIĆ + J.PAVLIŠIĆ "1969/1970." (497.5-3)
Pregledni rad

Autor članka u svojstvu svjedoka i aktivnog sudionika događaja vezanih uz uspostavu nadbiskupije opisuje proces pripreme, organizacije i same proslave ustoličenja novog nadbiskupa metropolita i slavlje uspostave nove crkvene jedinice. Viktor Burić preuzima novu službu 9. svibnja u prvostolnoj crkvi svetoga Vida, a proslava uspostave nadbiskupije i metropolije održava se 10. svibnja na Trsatu. Autor detaljno opisuje djelatnost članova pripremnih odbora, program liturgijskih slavlja, sudionike slavlja itd. Sve to smješta u kontekst provedbe Drugog vatikanskog koncila u našoj Crkvi, nudeći pritom svoje kritičko eklezijalno-pastoralno razmišljanje.

Ključne riječi: Riječko-senjska nadbiskupija, ustoličenje Viktora Burića, Josip Pavlišić, Drugi vatikanski sabor.

* * *

Uvod

Vrijeme predlaganja, rasprave i pregovaranja, na više razina, o uspostavi Riječko-senjske nadbiskupije odnosno metropolije, osobito neposredno prije službene objave, te pripreme za slavlja bilo je vrlo zanimljivo i znakovito s eklezijalno-pastoralnog i društvenog stajališta. O tome govorim kao aktivan sudionik, praktički u to vri-

jeme 'na izvoru informacija i događanja',¹ najprije kao djelatnik u Biskupskom ordinarijatu u Rijeci (od ožujka 1969.), a potom i kao tajnik (od 1969. do 1970.) prvoga riječko-senjskog nadbiskupa i metropolita mons. dr. Viktora Burića.

Smatram da nije dovoljno nabrajati pojedine činjenice i događanja već je uputnije, prema kronološkom ključu i s kraćim komentarima, osvrnuti se na nešto širi kontekst, konkretno na dvogodišnje razdoblje, s naglaskom na nekim važnijim događanjima koja su se odnosila na pripreme i odvijanja slavlja svečanosti proglašenja i ustoličenja prvog riječko-senjskog nadbiskupa te euharistijskog slavlja.² Ovdje je riječ s crkvenog i pastoralnog stajališta, dakako ne zaboravljajući da je to vrijeme još uvijek obilježeno jakim pritiscima na Crkvu, inače dobro 'praćenu' od strane Komisije za vjerske poslove, odnosno od nekih tada 'poznatih osoba' koje su se povremeno javljale i u Ordinarijat u Rijeci, posebice u vrijeme uspostave nadbiskupije i metropolije. Jer, nema sumnje, taj je događaj na ovim prostorima označavao jak preustroj Crkve sa svim izazovima i pitanjima, na crkvenom i društvenom planu, vodeći računa i o nekim 'crkvenim razilaženjima' što se tiče takva rješenja pitanja crkvene prisutnosti i pastoralnoga djelovanja.

1. Eklezijalno-pastoralna kontekstualizacija. Događanja neposredno prije uspostave Riječko-senjske nadbiskupije i metropolije

1. 1. Senjsko-modruški biskup mons. dr. Viktor Burić, ujedno i apostolski administrator Riječke biskupije, djeluje već šesnaest godina na relaciji Senj – Rijeka. Nije bilo lako udovoljiti čak ni

1 U ožujku 1969. bio sam, nakon položenog licencijata na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, pozvan od biskupa mons. dr. Viktora Burića u Riječki ordinarijat radi pomaganja u kancelariji i, najviše, radi animiranja za svećenička zvanja. Ujedno sam pomagao vlč. Adamu Muchtinu na Vežici, osobito kao kateheta. U jesen sam imenovan i među predavače pedagogike i homiletike na Visokoj bogoslovskoj školi. Od listopada 1969. do listopada 1970. obavljao sam i službu tajnika prvog riječko-senjskog nadbiskupa i metropolita.

2 Pretpostavljam da će onima koji 'sutra' budu više pisali o godinama života i djelovanja Crkve na ovim prostorima, a neposredno poslije Drugog vatikanskog koncila, dobro doći neki podaci koji su ovdje zabilježeni 'na marginama' pripreme i slavlja uspostave Riječko-senjske nadbiskupije i metropolije.

osnovnim potrebama ovih biskupija u dva biskupska sjedišta (Senj – Rijeka). To je vrijeme intenzivnijih prijedloga, rasprava pa i sporenja, dijelom i podjele na razini klera, što se tiče spajanja Senjske i Modruške te Riječke biskupije u jedinstvenu cjelinu, sa sjedištem u Rijeci. Tu je, s jedne strane, snažan 'pritisak Senja', odnosno senjskog kaptola i dijela ličkog klera koji je smatrao da bi Lika time mogla biti još više zanemarena, tim više ako svećenici koji idu na specijalizaciju ostanu u Rijeci, što se i dogodilo, a s druge strane odlučnost većeg dijela klera, osobito pomoćnog biskupa Josipa Pavličića, koji želi Rijeku za objedinjavajuće sjedište. Zbog toga svog zalaganja biskup J. Pavličić u Senju, ali i zbog svoga stila pastoralnog djelovanja s više ideja koje su nekima smetale, osobito u Rijeci, nailazi na znatne otpore.³

1. 2. Prve pokoncilske godine s inovativnim potezima. Obnoviteljski val koji nastaje primjenom smjernica Drugog vatikanskog koncila zahvaća, dakako, i ove prostore, posebice Rijeku, također i pod utjecajem koncilskih impulsa iz Zagreba, osobito nakon preraštanja Svećeničkog tečaja u Teološko-pastoralni tjedan (1968.), te osnivanja Centra za koncilski istraživanja, dokumentaciju i informacije "Kršćanska sadašnjost" (1968.), koji pokreće koncilске tribine, izdavanje koncilskih dokumenata i raznih teološko-pastoralnih publikacija. U Rijeci se događaju inovativni procesi, zahvaljujući nekim aktivnijim župnicima, a dakako, najviše profesorima na Visokoj bogoslovskoj školi: dr. Marijan Valković, dr. Josip Šojat, dr. Ljubomir Kučan (i sušački župnik), dr. Ivan Ilijić, dr. Ante Kresina, dr. Antun Tamarut i upravo pristigli iz Rima (svibanj 1969.) dr. Anton Benvin i dr. Tu je i jaka profesorska ekipa na Franjevačkom filozofskom učilištu na Trsatu (već od 1966.), od kojih je većina predavala dijelom i na VBS: dr. E. Hoško, dr. J. Fućak, dr. Z. Linić, dr. K. Šojat, lic. E. Biber, lic. A. Ament i dr. B. Duda, koji je dolazio iz

3 O svim događanjima u svezi s rješavanjem crkvenoga ustroja na ovim prostorima vidi u izlaganju dr. Mile Bogovića, gospičko-senjskog biskupa, koji je o tome govorio i pisao u više navrata. Uz ostalo, vidi i rad: Mile BOGOVIĆ, Nastanak i prve godine Riječko-senjske nadbiskupije (1966.-1979.) i inicijative na polju obiteljskog pastoralna, u: *Riječki teološki časopis*, 14 (2006.) 2, str. 413-417.

Zagreba. Dakako, tu su i dominikanci, posebno lic. Marijan Jurčević i lic. Tihomir Zovko.

U posebne koncilske inicijative zacijelo spadaju okupljanja mladih/studenata i zauzetijih vjernika laika/intelektualaca pri Franjevačkom samostanu/Svetištu Majke Božje na Trsatu (pod vodstvom o. dr. Emanuela Hoška) te pri dominikanskom samostanu i crkvi sv. Jeronima (pod vodstvom o. Tihomira Zovka (1965.-1966.), zatim o. Marijana Jurčevića (1966.-1968.). koji odlazi na specijalizaciju te ponovno o. Tihomira Zovka, priora (1969. dalje). Sve se više razvijaju teološko-pastoralne rasprave na temelju misli Drugog vatikanskog koncila, posebice o ulozi mladih vjernika laika u Crkvi.

1. 3. Posebne inicijative

a) *Visoka bogoslova škola u Rijeci na sjednici 27. lipnja 1969. predlaže da se krene u osnivanje Instituta za teološku kulturu laika i u tom smislu upućuje prijedlog/molbu mons. dr. Viktoru Buriću. Naime, još prije proglašenja uspostave nadbiskupije i metropolije, za što je već postojala gotovo sigurna nada, Visoka bogoslovska škola u više navrata raspravlja kako bi se i laicima pružila mogućnost za temeljitije upoznavanje s teološkom znanošću, što bi zacijelo moglo imati utjecaja i na kvalitetnije evangelizacijsko djelovanje Crkve na ovim prostorima.*

Visoka bogoslovska škola ističe se po požurivanju rješenja novog crkvenog ustroja u riječkoj regiji kako bi se drugačije rješavali pastoralni problemi. U tom smislu na Teološko-pastoralnom tečaju za svećenike u Rijeci (10. srpnja 1969.) prihvaća se "*Rezolucija o pastoralnim problemima Riječke regije*" u kojoj 105 svećenika iz Riječke, Krčke, Senjske i Modruške, Porečke i Pulske biskupije te hrvatskog dijela Tršćanske i Koparske biskupije, podsjećaju na činjenicu da je Rijeka doživjela mnogostruk i vrlo intenzivan urbanistički, privredni, kulturno-prosvjetni i demografski uspon, što uvjetuje i nove pastoralne probleme i potrebu drugačijega crkvenoga djelovanja, dok u isto vrijeme još uvijek nema svoga rezidencijalnog

biskupa. Na kraju potpisnici zahtijevaju da se grad Rijeka što prije crkvenoadministrativno ujedini, to jest da bivša kratkotrajna politička granica na Rječini prestane već jednom dijeliti ovo jedinstveno područje, te da se uspostavom metropolije u Rijeci čitavo područje riječke regije što tješnje poveže sa svojim prirodnim gravitacijskim središtem.⁴

b) *Jedan od značajnijih događaja jest svakako i Ministrantski kongres.* Imenovan je poseban Pripremni odbor,⁵ koji tijekom više mjeseci predvodi pripremu kongresa na razini svih župa Riječke te Senjsko-modruške biskupije, koji se održava u Rijeci 7. i 8. kolovoza 1969. pod motom *Služiti radosno.*

Premda ovdje nije prilika da se o tome više govori, ipak valja reći kako je ovaj događaj bio jedan iznimno važan događaj za ondašnje prilike. Prvo, iz razloga što je u ono vrijeme, uz još uvijek naglašenu i dirigitiranu ateizaciju, bilo svojevrsno 'čudo' skupiti oko 700 ministranata iz obje biskupije. To treba zahvaliti velikoj kooperativnosti tadašnjih svećenika i suradnji mladih vjernika laika u cjelokupnoj organizaciji. Uzevši u obzir skromna tehnička i novčana sredstva nije bilo lako prirediti i umnožiti (dakako, ciklostilski) brošuru od 35 stranica za sve svećenike u obje biskupije.⁶ Drugo, to je bio priličan 'pastoralni test' za ondašnju Rijeku, nesklonu Crkvi, kada su

4 Rezolucija je poslana Državnom tajništvu Njegove Svetosti Pape Pavla VI., Kongregaciji za biskupe, Biskupskoj konferenciji Jugoslavije, apostolskom delegatu mons. Mariu Cagni, apostolskom administratoru Riječke biskupije biskupu dr. Viktoru Buriću i katoličkom tisku. Rezolucija je objavljena u Glasu Koncila i Bakarskim zvonima. Potpisnici nisu bili svjesni da je u Rimu praktički to već bilo riješeno (27. srpnja 1969.).

5 Smatram uputnim navesti ovdje sva imena: Milan Šimunović (Rijeka), povjerenik za duhovna zvanja, i D. Popović (Ličko Lešće) bili su glavni animatori. Ostali članovi odbora: Josip Frković (Senj), Vjekoslav Sučić (Rijeka), Juraj Petrović (Ogulin), Vlado Pezelj (Otočac), Ivan Peranić (Ogulin), Josip Šepić (Ladevac), Dinko Popović (Ličko Lešće), Alojzije Kukec (Lički Osik), Milan Bogović (Kuželj), Josip Vozila (Šapjane), Mate Pavlić (Cvitović), Ante Cindrić (Cernik), Stanislav Kovačić (Crni Lug), Mijo Liković (Generalski Stol) u svojstvu predsjednika prezbiterskog vijeća, dr. Josip Šojat (Bakar – Rijeka), rektor Bogoslovije i urednik 'Bakarskih zvona', Tomo Šporčić (Pazin), odgojitelj sjemeništaraca. Osim njih, u samom odvijanju pomagalo je 45 bogoslova i sjemeništaraca.

6 Zbog pomanjkanja tehničkih pomagala brošura je otisnuta u samostanu sestara 'Naše Gospe' (Notrdamki) u Zagrebu, koje sam poznavao još u vrijeme studija, kada sam kao mladomisnik išao misiti u njihov samostan u Primorskoj ul. U brošuri je otisnuto prigodno pismo biskupa Burića, kao i duži proglas župnicima i ministrantima pomoćnog biskupa J. Pavlišića, zatim Govor pape Pavla VI. ministrantima cijeloga svijeta 1965., sa svim materijalima koji su služili u pripremi tijekom više mjeseci bilo da se tiče biblijskoga kviza bilo odvijanja liturgije sa svim organizacijskim pojedinostima.

se u nju slila tolika djeca i mladi sa svojim svećenicima i časnim sestrama, a pogotovo što se odazvao velik broj obitelji da primi na noćenje oko 300 ministranata iz unutrašnjosti.⁷ U tehničkoj pripremi i odvijanju kongresa angažirali su se mladi, posebice iz crkve sv. Jeronima u Rijeci. Čak i dio svećenika nije vjerovao da se nešto takvo moglo dogoditi, osobito kada su promatrali veličanstven događaj, s prigodnim programima u katedrali sv. Vida (biblijski kviz uz pratnju isusovačkog VIS-a Kristofori), u dvorani biskupije, sjemeništu (gdje sjemeništarci izvode igrokaz) i, posebno, euharistijskim slavljem u crkvi Svih svetih na Kozali koje je, zajedno s 25 svećenika, predvodio mons. Josip Pavlišić, s tolikim brojem dječaka u ministrantskim odijelima.⁸ Očito nas je taj pothvat poslije ohrabrio u pripremanju velike proslave uspostave nove nadbiskupije i metropolije.

2. Objava uspostave Riječko-senjske nadbiskupije i Riječke metropolije i prvi značajniji pothvati te neka događanja

2. 1. Vijest o uspostavi nove nadbiskupije i metropolije. Znalo se da će ljeti 1969. iz Rima stići vijest o uspostavi Riječko-senjske nadbiskupije i Riječke metropolije.⁹ Zato je u Biskupskom ordina-

7 Iznad svih očekivanja velik broj obitelji prijavio se za smještaj djece iz unutrašnjosti, tako da je više obitelji na neki način razočarano otišlo kućama jer nisu nikoga od djece dobili da ih ugoste, vjerojatno i zbog toga što su neke obitelji uzele po dva ministranta ili više njih. Može se samo zamisliti kakav je bio doživljaj za mnogu djecu iz skromnih seoskih sredina koja su po prvi put došla u veliki grad i osjetila neki veći komfor.

8 Opširnije izvješće o Ministrantskom kongresu vidi u: *Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije*, I (1969.) 1, str. 36-38; Služiti radosno Bogu, u: *Bakarska zvona*, rujan-listopad 1969., br. 6, str. 1-2. Pozdravi i čestitke stigli su čak iz Kongregacije za katolički odgoj i apostolskog delegata mons. Maria Cagne.

9 Ordinarija mons. dr. Viktora Burića o tome je službeno obavijestio apostolski delegat u Beogradu mons. Mario Cagna (dopisom br. 2341/od 19. kolovoza 1969.). Vidi: *Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije*, I (1969.) 1, str. 4. O ovom događaju opširno izvješćuje "Glas Koncila", VIII (1969.) 18, str. 1-2: *2 nove nadbiskupije, 4 nova nadbiskupa i 1 administrator*. Nadbiskup Viktor Burić: Rijeka konačno pripojena Crkvi u Hrvatskoj – Senju neće nedostajati biskup; Nadb. koadjutor Josip Pavlišić: I u riječkim novogradnjama žive vjernici. (Napomena: Naime, u vrijeme kada je osnovana Riječko-senjska nadbiskupija i metropolija, uspostavljena je i Splitsko-makarska nadbiskupija i metropolija, imenovan je rezidencijalni zadarski nadbiskup, te apostolski administrator u Zagrebačkoj nadbiskupiji – mons. Franjo Kuharić). Tako *Glas Koncila* izvješćuje: Crkva Hrvata u pet nadbiskupija i četiri metropolije. Dakako, najopširnije o uspostavi Riječko-senjske nadbiskupije i metropolije te o kasnijim slavljinama izvješćuju *Bakarska zvona* (od rujna 1969. pa dalje). Izvješćuju i *Marijin Trsat*: Imamo novog nadbiskupa, III (1969.) 5, *Veritas* (br. 10/1969.), *Glasnik Srca Isusova i Marijina* (br. 10/1969.), *Družina* (Ljubljana, br. 18/1969.) i *Wiener Kirchen*

rijatu u Rijeci situacija bila dijelom 'napeta', kako zbog odjeka te velike i značajne vijesti u Rijeci, odnosno na cijelom području obje biskupije, tako i zbog mogućih novih reakcija u Senju,¹⁰ gdje se još uvijek nadalo da se to neće dogoditi. Stoga je vijest u Biskupskom ordinarijatu u Rijeci 19. kolovoza 1969. bila dočekana s velikim zanimanjem, o čemu mogu posvjedočiti 'iz prve ruke'.

Zanimljiva je činjenica, za koju doznajemo tek kasnije, kako je još 27. srpnja 1969. papa Pavao VI. u Castel Gandolfu potpisao Bulu o ujedinjenju područja dotadašnje Senjske i Modruške biskupije i hrvatskog dijela Riječke biskupije u Riječko-senjsku nadbiskupiju i metropoliju sa sjedištem u Rijeci.¹¹ Prvi nadbiskup metropolit postao je dotadašnji biskup mons. dr. Viktor Burić,¹² a nadbiskup koadjutor, s pravom nasljedstva, mons. Josip Pavlišić,¹³ dotadašnji pomoćni biskup i generalni vikar. Tome rješenju pogodovala je očito činjenica da je Rijeka postajala sve više glavnim središtem cijele ove primorsko-goransko-ličke regije.

2. 2. Otvaranje Instituta za teološku kulturu laika. Prvi značajniji potez novog riječko-senjskog nadbiskupa bio je odobrenje zamisli Visoke bogoslovske škole o nužnosti *Instituta za teološku kulturu laika* (22. rujna 1969.) i njegovo otvaranje pri dominikanskom samostanu i crkvi sv. Jeronima (20. listopada 1969.) pod vodstvom o. Tihomira Zovka, dakako, pridruženog Visokoj bogoslovskoj ško-

Zeitung (Beč, br 35 - 31. kolovoza 1969.) i dr.; *L'Osservatore romano* donosi vijest 21. kolovoza 1969., kao i domaće i strane novine.

- 10 Mons. dr. Viktor Burić, po naravi plah čovjek, dobrim je dijelom 'strahovao' od reakcija u Senju. Zato nastoji na svaki način smiriti situaciju, izjavljujući (i preko Glasa Koncila) da praktički Senjska biskupija nije ukinuta. Ona zadržava svoju posebnost, a s Riječkom je nadbiskupijom povezana u osobi zajedničkoga nadbiskupa. Tako će Senj u svojoj sredini imati biskupa osobito za velike blagdane.
- 11 Izvadak iz Bule: "S riječkom biskupijom združujemo modrušku, koja prestaje postojati kao posebna biskupija, a senjsku jednakopravnim sjedinjenjem. Ona će se odsad zvati riječko-senjska. Ujedno je podižemo na dostojanstvo metropolitanske nadbiskupijske Crkve. Novom metropolitanskom sjedištu određujemo za područje biskupije krčku te porečku i pulsku; a tamošnje mjesne ordinarije za sufragane metropolitu nadbiskupu riječko-senjskomu. Prvi riječko-senjski nadbiskup i metropolit bit će naš časni brat Viktor BURIĆ, dosadašnji biskup senjski." (Bula *Coetu instante* – papa Pavao VI.)
- 12 Mons. dr. Viktor Burić rođen je u Rijeci 1897., zaređen za svećenika 1920., posvećen za biskupa 1935., a imenovan prvim riječko-senjskim nadbiskupom i metropolitom 27. srpnja 1969. bulom pape Pavla VI. *Coetu instante*.
- 13 Mons. Josip Pavlišić rođen je 1914., svećenikom je postao 1938., biskupom 1952. (za Senj-Rijeku), a nadbiskupom koadjutorom s pravom nasljedstva imenovan je 27. srpnja 1969.

li. Prvi su profesori bili: lic. o. Tihomir Zovko, dr. Antun Benvin, dr. Emanuel Hoško, dr. Ivan Ilijić, dr. Ante Kresina i dr. Marijan Valković. Predavanja su bila triput tjedno po tri sata u popodnevnim/večernjim satima: filozofija, apologetika, povijest Crkve, Novi zavjet, liturgika. U prvu godinu uključuje se oko 40 osoba, uglavnom ranijih sudionika konferencija, tribina i susreta pri dominikanskom samostanu.¹⁴ Uspostava Instituta za teološku kulturu laika pogodovala je jačem buđenju laičkog gibanja, koje je dobivalo sve veće razmjere.

2. 3. Počeci funkcioniranja uprave Riječko-senjske nadbiskupije. U jesen je trebala cjelovitije 'profunkcionirati' uprava nove nadbiskupije, sa sjedištem u Rijeci, dakako uz velik zadatak priprema za slavlje uspostave nadbiskupije i metropolije. Očito se prvi problem osjetio u nekipiranosti Ordinarijata. Tu je bio samo kancelar mons. Danilo Perkan, koji je dolazio kao rektor katedrale sv. Vida. Skromna su bila i tehnička sredstva. Dovoljno je reći da sam prvi broj *Službenog vjesnika* morao ići pripremati u samostan sestara Naše Gospe (Notrdamki) u Zagrebu, jer Rijeka nije imala pravi ciklostil, a Senj nije htio ustupiti svoja, istina tada skromna, ali ipak bolja tehnička pomagala.¹⁵ U tom prvom broju, koji izlazi u rujnu 1969., objavljen je nadbiskupov "Proglas svim vjernicima i svećenicima".¹⁶ Samo slavlje predviđalo se za sljedeću godinu, tim više što je trebalo čekati i službeni dokument – Bulu o uspostavi nadbiskupije i metropolije iz Rima.

2. 4. Važne inicijative dolaze 'iz baze'. Vrlo važnu ulogu odigrali su svećenici Riječkog i Sušačkog dekanata. Potaknuti značajnošću događaja uspostave nadbiskupije sastaju se na nekoliko izvanrednih susreta kako bi se dogovorili o potezima koje diktira novonastala situacija. Tako je 15. rujna 1969., pod vodstvom mons. dekana Danila Perkana, rektora katedrale sv. Vida, i mons. Ante Si-

14 Dopis o osnivanju Instituta od strane mons. dr. Viktora Burića, kao i šire izvješće o tome događaju, vidi u: *Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije*, I (1969.) 2, str. 78-80.

15 Razumljivo je da je neka posebna suradnja sa Senjskom kancelarijom, pa i što se tiče ustupanja tehničkih pomagala, predstavljala 'delikatno pitanje' jer je trebalo proći nešto više vremena da se 'situacija smiri'.

16 Prvi riječko-senjski nadbiskup i metropolita upućuje 12. rujna 1969. *Proglas svim vjernicima i svećenicima o uspostavi Riječko-senjske nadbiskupije* odnosno o imenovanju prvog nadbiskupa i njegova koadjutora, vidi: *Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije*, I (1969.) 1, str. 3.

ronića, župnika u Sušačkoj Dragi, održan prvi sastanak pastoralnih radnika s ciljem da se "dublje i sistematskije prouče mogućnosti za unapređenje pastoralne djelatnosti".¹⁷ Ostale sjednice održane su 2., 9., 16. i 19. listopada. Već ova učestalost govori o iznimno odgovornom shvaćanju situacije uslijed uspostave nadbiskupije. U daljnjoj pripremi za obilježavanje uspostave Riječko-senjske nadbiskupije i Riječke metropolije naglasak je trebalo staviti na potrebu jačanja ili uspostave nekih novih evangelizacijskih pothvata osobito na području grada Rijeke, s izrazitim naglascima na smjernicama Drugog vatikanskog koncila. Imajući u vidu proslavu uspostave nadbiskupije koja će se održati dogodine, postavljaju se tri početna temeljna zadatka:

a) Prijedlog formiranja Radnoga odbora za pripremu proslave. Svećenici u taj Odbor predlažu, a što nadbiskup potvrđuje, profesore na Visokoj bogoslovskoj školi dr. Ljubomira Kučana (ujedno i župnika na Sušaku), dr. Antona Benvina (ujedno i predstavnika Krčke biskupije), dr. Ivana Ilijića, lic. Milana Šimunovića (ujedno i tajnika za vezu s Ordinarijatom), te dva župnika vlč. Vjekoslava Sučića (Kozala) i o. Krstu Marina (Krnjevo). Poslije im je pridružen i vlč. Ivan Jelovac, duhovnik u Biskupskom sjemeništu (Pazin), kao predstavnik Porečke i Pulske biskupije.¹⁸ Oni su dobili zadatak uključiti i druge suradnike. Jaka stručna i logistička potpora u pripremi i odvijanju slavlja, osobito na Trsatu, bili su franjevci, posebice mlađa ekipa profesora.

b) Donošenje smjernica za sustavniji pastoral. One se najprije odnose na katehizaciju. Tako se osniva *Odjel za koordinaciju katehetskog djelovanja* (predsjednik dr. Ljubomir Kučan, a članovi o. Krsto Marinov i o. Janko Horvat, kapucin), zatim odjel za *pastoral radnika*, a pokreće se i *Tečaj za zaručnike* (voditelj dr. Marijan Valković) te raste *briga za bolesnike* (osobito u bolnicama). U tom se smislu upućuje posebno pismo svećenicima Riječke metropolije s pozivom na suradnju u pastorizaciji grada Rijeke, počevši od dostav-

17 Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije, I (1969.) 1, str. 81.

18 Izvještaj o izboru radnog odbora vidi: Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije, I (1969.) 1, str. 81. Nadbiskup mons. dr. Viktor Burić imenuje posebnim dekretom radni odbor (br. 342/1970.). O pripremama i potrebnom angažmanu sviju svećenicima upućuje pismo dr. Ivan Ilijić, predsjednik Odbora.

ljanja adresa župljana koji dolaze u ovaj grad, kao i bolesnika koji će se eventualno naći u riječkim bolnicama.¹⁹ Svećenici smatraju važnim da se "ženske redovničke sile u Rijeci što tješnje povežu međusobno i što bolje upoznaju svoju ulogu u Crkvi".²⁰ U tom se smislu predlaže pokretanje mjesečnih konferencija s nagovorima.

c) Početak provedbe liturgijske reforme. U vrijeme intenzivnije provedbe Koncila najviše se očekivalo, u okviru liturgijske reforme, provođenje liturgije na narodnom jeziku. Izlazi Apostolsko pismo Pavla VI. kojim se odobravaju opće norme o Liturgijskoj godini i Kalendaru (14. veljače 1969.) te Apostolska konstitucija kojom se objavljuje "Rimski misal" (3. travnja 1969.). Bili su to značajni i zapravo prijelomni trenuci u provođenju pokoncilske liturgijske i svekolike obnove. Pomoćni biskup mons. Josip Pavlišić osobno raznosi prva izdanja liturgijskih knjiga po glavnini župa, kako bi na prvu nedjelju došašća (1969.) liturgija mogla početi prema novom misalu. Budući da sam s biskupom bio u više župa, mogu reći da je na terenu vladalo oduševljenje. Dakako, prati se sve što dolazi iz Zagreba, osobito iz izdavačke kuće 'Kršćanska sadašnjost'.

d) Prvi pothvati za izgradnju novog Bogoslovnog sjemeništa u Rijeci, jer tadašnja zgrada ne odgovara najvažnijim potrebama života i školovanja budućih svećenika. Nadbiskup mons. dr. V. Burić upućuje 20. prosinca 1969. pismo svim obiteljima za pomoć, pozivajući na uključivanje u "Prijetelje Sjemeništa".

2. 5. Početne pripreme praćene i početkom 'Slučaja Synaxis'.

Užu pripremu za slavlje uspostave nadbiskupije i metropolije počele su pratiti sve jače napetosti na relaciji "Zajednica mladih *Synaxis* i dijela riječkih svećenika". Jedna od smjelijih inicijativa, dakako uz odobrenje biskupa V. Burića, jest i eksperiment propovijedanja studenata pod večernjim misama. Naime, mladi, studenti i ostali laici intelektualni upuštaju se u sve smjeliju analizu domaće crkvene i društvene stvarnosti života, ne bez jačih kritičkih tonova u odnosu

19 Pastoralni plan te pismo, objavljeno u Službenom vjesniku, vidi: isto kao prethodna bilješka (str. 81-83) potpisuje dr. Ljubomir Kučan, župnik sušački i profesor na Visokoj bogoslovskoj školi

20 Isto str. 84.

na Crkvu i društvo.²¹ Razumljivo je da počinje dolaziti do određenih razilaženja dijela profesora i župnika sa zajednicom "Synaxis", pogotovo na organiziranim tribinama, na kojima su sudjelovali i neki profesori i župnici (dr. Lj. Kučan i vlč. V. Sučić), kritičkim osvrtima na propovijedanje riječkih svećenika i inače na neke odnose u Crkvi, osobito što se tiče uloge laika i dr. Isto tako, mladi se sve hrabrije osvrću i na društvenu i političku situaciju, naslućujući i mogućnost određenih zaokreta i na političkoj sceni. Prisjetimo se kako je to vrijeme velikih previranja na europskoj razini (godina 1968.), osobito što se tiče studenata i radnika.²² Dakako, o. Tihomir, zanesen Koncilom, ali dobrim dijelom i nepopustljiv u provedbi nekih liturgijskih i drugih iskoraka, nije se osvrtao na primjedbe profesora i pastoralaca. Održavaju se početna masovnija zborovanja mladih i studenata.²³ Tako se pomalo 'rađa slučaj Synaxis', što dolazi do izražaja neposredno prije te nakon slavlja osnivanja Riječko-senjske nadbiskupije i metropolije.

Očito su organizatori proslave i o tome fenomenu morali voditi računa.

21 Usp. Vladimir ŽMAK, Synaxis, pretjerani iskorak ili propuštena šansa u pokoncilskoj obnovi Crkve u Rijeci?, u: *Riječki teološki časopis*, 14 (2006.) 2, str. 469-482.

22 To je na europskoj razini vrijeme velikih gibanja, pobuna, pokreta mladih studenata te radnika, što se svodi na revolt protiv odnosa utemeljenih na znanosti kao mitu/novom bogu, protiv despotizma razuma, ideologija koje su, posebice komunistička, porobljavale čovjeka, gušeći njegov nacionalni i vjerski identitet. Što se tiče političkog života, na hrvatskim se prostorima počinju nazirati počeci određenih naglašenijih kontestacija što će doći do izražaja u 'Hrvatskom proljeću'. Svud se ističu prijedlozi za novim međuljudskim odnosima koji više uvažavaju ono dubinsko i egzistencijalno u čovjeku, njegovo dostojanstvo, žed za zajedništvom u drugačijemu bratstvu. To se na poseban način reflektira i na život Crkve poslije Drugog vatikanskog koncila, a pogotovo kada je riječ o drugačijim odnosima u Crkvi što se tiče hijerarhije i laikata. Mladi su tražili više 'bratstva' umjesto 'crkvenog tutorstva' i diktata. U nekim sredinama počinju se događati i 'odlasci' svećenika.

23 Tako se 13. i 14. prosinca 1969. u župnoj crkvi Svih svetih na Kozali održava zbor mladih katolika riječke regije (njih oko 600), na temu "Mladi laik u Crkvi", a predavanje ima dr. Marijan Valković, rektor Visoke bogoslovske škole. Vodi se rasprava o ulozi mladih u Crkvi. Rezultati dvodnevnog zborovanja sažimlju se u dokumentu susreta mladih katolika "Synaxis I": "Crkva se ne smije brinuti za svoju vlastitu budućnost", uz donošenje posebnih zaključaka. Vidi: Vladimir ŽMAK, Synaxis, pretjerani iskorak..., cit. čl., str. 474-476.

3. Uže pripreme – i proslava

3. 1. Završne pripreme i pozivi

Bula o uspostavi nove nadbiskupije i metropolije stigla je tek u ožujku 1970., kada je novi nadbiskup mons. dr. Viktor Burić predstavlja (10. ožujka) kaptolima u Rijeci i Senju. Tada praktički slijedi i uža priprema proslave, koja je bila određena za 9. i 10. svibnja 1970.

Odbor je zacrtao dva strateška zadatka:

a) *Isticanje nemjerljivog povijesnog značenja objedinjavanja ovih, dugi niz godina nemirnih i podijeljenih, krajeva* (riječki i kvarnerski bazen i sva područja do Senja i dalje do Karlobaga, te Gorski kotar, Kordun, ogulinski kraj, Lika i Krbava) u jednoj Riječko-senjskoj nadbiskupiji, kao i cijelog područja od rta Savudrije u Istri sve do granica Bosne, od rijeke Kupe i Korane na sjeveru sve do Zrmanje na jugu, od otoka Krka i Cresa do Ilovika i Paga, što je kao cjelina povezan u organski sastav Crkve u Hrvatskoj, u jednoj metropoliji (koja je obuhvaća oko 500.000 stanovnika). Sve to znači i jače povezivanje i tješnju suradnju između triju mjesnih Crkava.

b) *Opredjeljenje za provedbu 'slova i duha' Drugog vatikanskog koncila u cjelokupnom ustrojstvu i djelovanju nadbiskupije*, kao i na metropolitanskoj razini, s ciljem da tješnja pastoralna suradnja postane prva vrijednost koja prelazi okvire i mogućnosti pojedinih biskupija, dakako u povezanosti sa Zagrebom koji se, dakako, smatra središtem Crkve u Hrvatskoj.

Radilo se na više razina. Jedni su u Odboru bili zaduženi za pripremu cjelokupnog programa, posebno tekstova (kao dr. A. Benvin i dr. Lj. Kučan: uvodi – pozdrav, točke za glavne govore/homilije, vjerničke molitve, prikazne darove i dr.). Osobno sam, kao tajnik, bio 'veza' s nadbiskupom, s kojim sam danima o svemu razgovarao i ostalim članovima u Odboru prenosio što bi trebalo učiniti ili učinjeno usavršiti. Moram reći da je to bio 'jaki tim' koji je u svim segmentima pokazao kako može 'ravnati situacijom'. Novi nadbiskup i metropolit, kao i njegov koadjutor mons. J. Pavlišić obraćaju

se vjerničkoj i ostaloj javnosti posebnim porukama. I jedan i drugi ističu važnost ovoga događaja, pozivajući sve na zauzetu suradnju, i svećenike i vjernike svih kategorija, kako bi svi zajedno, u preobrazbenoj snazi Duha Svetoga, bili što 'zdraviji narod Božji'. Slično čine i sufragani mons. dr. Dragutin Nežić, biskup porečki i pulski, i mons. dr. Karmelo Zazinović, krčki biskup.²⁴

Po Uskrsu 1970. završeni su osnovni organizacijski pothvati, uz ostalo i letci, plakati i dr. Odbor u posebnom letku za sve slojeve Božjega naroda, uz poziv na svečanost 9. i 10. svibnja 1969. u Rijeci, nastoji odgovoriti na pitanje: *Čemu metropolija?* Osebnom izražajnošću čakavštine i narodne glazbene baštine, brojnim umjetničkim djelima, srodnim osjećajem liturgijskoga života koji je u glagoljanju nalazio svoj pojavni medij, vjernici novonastale riječke crkvene pokrajine ili metropolije vjekovima su davali zajednički biljeg kršćanstvu ovoga kraja. Drugi vatikanski sabor osobito je preporučio povezivanje i tješnju suradnju unutar mjesnih Crkava (biskupija, crkvenih pokrajina, metropolija) kako bi, poput apostolskih i ranokršćanskih zajednica, u isti mah očitovale i jedinstvo i bogatu raznolikost sveopće Crkve. Povezivanje i suradnju nameće također jak privredni, društveni i kulturni razvoj ovoga kraja u poslijeratnim godinama. Riječka metropolija želi poslužiti:

- boljem međusobnom upoznavanju, upotpunjavanju i obogaćivanju kršćana ovoga područja;
- većem zbližavanju i jedinstvu sastavnih biskupija, na svim razinama crkvenoga života (biskupi, svećenici, redovnici, laici);
- sustavnom usklađivanju i suradnji u prilaženju pastoralnim problemima koji prelaze okvire i mogućnosti pojedinih biskupija te iziskuju zajedničke zahvate;
- jačanju i uspješnijem radu onih ustanova koje su danas od životnog značenja za Crkvu u ovim stranama (Malo sjemenište u Pazinu, Bogoslovsko sjemenište u Rijeci, razni stručni centri i forumi);

²⁴ Izvatke iz poruka Božjemu narodu novog nadbiskupa i njegova koadjutora, te biskupa sufragana vidi u: *Bakarska zvona*, VIII (1970.) 3, str. 3-4.

- afirmaciji kršćanske svijesti u životu i radu, kako bi vjernici, individualnim i zajedničkim zalaganjem, sve autentičnije svjedočili za Kristovu istinu i ljubav te, postavši u Kristu "jedno srce i jedna duša", bili vidljiv znak Božje prisutnosti u ovom svijetu.

Kako se bližila proslava, tako je u Ordinarijatu rasla napetost, posebice i uz impulzivnog nadbiskupa koadjutora mons. J. Pavlišića, s više skoro 'neostvarivih ideja' s obzirom na skromne mogućnosti što se tiče smještaja gostiju izdaleka u biskupsku kuću i sjemenište (inače tada oboje upola manji nego danas), a također i skromnim novčanim sredstvima. Pozvani su bili gotovo svi biskupi iz ondašnje države i bližega inozemstva, posebno iz Gradišća, od mons. Maria Cagne, apostolskog delegata u Beogradu, dr. Franje Šepera, predstojnika Kongregacije za nauk vjere u Rimu, dekani, kanonici, provincijali redovničkih zajednica na području metropolije, predstavnici vjerskih zajednica, društvenih vlasti, kulturnih institucija, bolnica, katoličkih škola, tiska i dr.²⁵

Program se sastojao od dva temeljna dijela: *ustoličenja novog nadbiskupa u katedrali sv. Vida i svečanog euharistijskog slavlja na Trsatu*.

4. 2. Čin ustoličenja u katedrali – 9. svibnja 1970.

Kako je narod prihvatio osnivanje nadbiskupije i metropolije, pokazala su slavlja i u katedrali i u Svetištu Majke Božje na Trsatu. Ovdje možemo naglasiti samo neke važnije momente i naglaske u govorima.²⁶

Katedrala je bila, s galerijama i dijelom uokolo, dupkom ispunjena. Sve je bilo na zavidnoj razini, zahvaljujući liturgijskoj koordinaciji dr. Antona Benvina: pozdrav prepošta riječkoga kaptola i rektora katedrale mons. Danila Perkana novom nadbiskupu na ulazu u

²⁵ Popis uzvanika: nad/biskupi (30), dekani (10), kanonici (5), provincijali (5), predstavnici vjerskih zajednica (2), predstavnici vlasti (7), predstavnici kulturnih institucija (10), predstavnici bolnica (3), predstavnici katoličkih učilišta/škola (4), predstavnici katoličkog tiska (3), ostali uzvanici (32). Točan popis vidi u: *Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije*, II (1970.) 3, Prilog I, str. 15-17.

²⁶ Cjeloviti tekstovi: liturgija i prigodni govori, vidi: *Službeni vjesnik* II (1970.) 3, Prilog I, str. 1-14.

katedralu, pjesme zбора, čitanja papine Bule (mons. J. Pavlišić) i potom molitve nad nadbiskupom i uvođenje metropolita u novu službu od strane porečko-pulskog biskupa mons. dr. Dragutina Nežića: "U ime pape Pavla VI. uvodim vas u službu nadbiskupa i metropolita za dobro naroda i ove mjesne Crkve." Slijede prigodne riječi biskupa krčkog mons. Karmela Zazinovića, pozdrav laika (ekonomista gosp. Dragutina Pintarića), te programatski govor samog nadbiskupa i metropolita mons. dr. Viktora Burića, u znaku gesla/grba "Spe gaudentes" (Radosno u nadi).

Slijedi *služba Riječi* koja donosi odlomak iz proroka Ezekijela (34, 11-31) "Jahve kao pastir svoga stada", psalam 22: "Gospodin je pastir moj" te odlomak iz Djela apostolskih (20, 17-21, 26-35) u kojemu Pavao razvija svoju viziju o kvalitetama crkvenoga starješine te, na kraju, evanđelje (Iv 21, 15-17) "Pasi ovce moje...". Slijedi poduža i vrlo zapažena homilija župnika sušačkoga i profesora na Visokoj bogoslovskoj školi dr. Ljubomira Kučana. U njoj je praktički ocrtao povijesni i poželjni budući hod nadbiskupije i metropolije. Sve se slijeva u duboko sročenu i znakovitu *vjerničku molitvu*: u ime svećenika vlč. Vlado Sušić (Crikvenica), u ime redovnika vlč. Josip Ljubić, salezijanac (Marija Pomoćnica), u ime muškaraca-radnika gosp. Neral Franjo (Rijeka), u ime kršćanskih majki-domaćica Barić Marija (Rijeka), u ime redovnica novakinja sestara Srca Isusova, u ime učenika i ministranata Serđo Škunca. Potom je uslijedio duhovni koncert u čast uspostave metropolije.

Prije završnog blagoslova održan je koncert duhovne glazbe s područja metropolije. Nastupaju združeni crkveni zborovi Rijeke pod vodstvom prof. Vladimira Fajdetića te muški zbor franjevačkih bogoslova s Trsata pod vodstvom o. Marcela Vojnovića, kao i solisti Blanka Zec (alt) i Ambroz Kukuljević (bariton). Sve je vodio/komentirao dr. Ljubomir Kučan.

Na ustoličenju sudjeluju nadbiskupi i biskupi koji su došli na proslavu, provincijali svih redovničkih zajednica, dekan KBF-a dr. Tomislav Šagi-Bunić, pročelnik centra KS-a Vjekoslav Bajsić i drugi uglednici, osobito mons. dr. Božo Milanović iz Pazina. Prisustvovali su i predstavnici vlasti: g. Željko Grbac, potpredsjednik općinske

skupštine, te predstavnici Komisija za vjerske poslove (savezne Petar Šegvić, republičke Zlatko Frid i međuoopćinske Dušan Jardas).

U Nadbiskupskom domu održano je primanje uzvanika koji su, uz popratno pismo (posebno svećenici, posebno laici) dobili spomen-dar – svijećnjak, djelo prof. Branka Fučića: geslo nadbiskupa, amblem sidra stopljenoga s križem i Kristovim imenom, izrazom kršćanskoga nadanja. Dvostruki križ oznaka je nadbiskupske službe i metropolitanske časti. Trolist označuje tri dijeceze. Glagoljske znamenke kazuju godinu ustanovljenja – 1969.

4. 3. Veličanstveno euharistijsko slavlje pri Svetištu Gospe Trsatske – 10. svibnja 1970.

A. Dopodnevni program

Već rano ujutro autobusi se probijaju na Trsat (iz Krka 15 – prema Okružnici Biskupskog ordinarijata u Krku). Stvorile su se velike kolone, tako da su se jedva 'probili do Trsata' i sam nadbiskup i ostali gosti. Računa se da je bilo preko oko 15.000 vjernika.²⁷

Glavni animator proslave bio je mladi krčki svećenik dr. Anton Benvin, patolog i liturgičar, profesor na Visokoj bogoslovskoj školi i vicerektor u Bogosloviji, uz podršku članova Odbora i franjevac na Trsatu, koji su zapravo podnijeli 'najveći teret' u cjelokupnoj organizaciji, posebice u višesatnom ispovijedanju. Zato je Odbor bio potpuno siguran da će sve biti 'na visini'.

Na živopisan prostor samostanskoga vrta ulazi povorka s nadbiskupima i biskupima. Dakako, uz nadbiskupa su sufragani mons. K. Zazinović i mons. D. Nežić te nadbiskup koadjutor mons. J. Pavlišić, a onda mons. dr. Franjo Kuharić, apostolski administrator Zagrebačke nadbiskupije (uskoro postaje nadbiskupom), mons. Aleksandar Tokić (Bar), mons. Marijan Oblak (Zadar), mons. Josip Arnerić (Šibenik), mons. Ivo Gugić (pomoćni biskup – Split), mons. Nikola Prela (pomoćni biskup Skopje – Prizren), te zastupnici biskupa iz Kopa mons. L. Jurca (Pazin), iz Gradišća (mons. Štefan Horvat),

²⁷ Tako procjenjuju *Krčke okružnice* te izvjestitelj *Glasa Koncila* i *Marijina Trsata* o. Gabrijel Đurak, franjevac.

gotovi svi provincijali,²⁸ gvardijan trsatskoga samostana o. Hinko Harapin i k tome 102 svećenika. To je bila i prva tako brojna pokonciliska koncelebracija prema misalu Pavla VI. Odjekuje veličanstvena pjesma udruženih zborova i naroda "Uđite u dvorove Gospodnje, hvalite ime Njegovo" (Ps 96/95), a potom se pjeva 'Kučanova misa'.

Nadbiskup koadjutor mons. Josip Pavlišić čita odlomak iz papine Bule o uspostavi Riječko-senjske nadbiskupije i metropolije i na kraju čestita nadbiskupu metropolitu zlatomisnički svećenički jubilej i 30-godišnji biskupski jubilej (u Zagrebu posvećen 1939.).²⁹ U ime Božjega naroda novog nadbiskupa pozdravlja gđa Maja Vučemil, pozdrav Hrvatskog primorja izriče Drago Babić, župnik u Jablancu, pozdrav naroda iz Like vlč. Dinko Popović, župnik u Ličkom Lešću (u ličkoj kapi), pozdrav naroda Korduna gosp. Ante Valentić (Cetingrad), pozdrav ogulinskoga kraja gosp. Franjo Stipetić, pozdrav naroda Gorskoga kotara gospođica Hermina Crnić, pozdrav naroda kvarnerskih otoka g. Zdenko Cerović iz Dubašnice, pozdrav naroda Istre mladić Dinko Bedrina iz Pule.

Nakon 1. čitanja govorio je dr. Karmelo Zazinović, biskup krčki (o apostolskoj službi), nakon 2. čitanja (o Božjoj ljubavi koja nadahnjuje svaku našu ljubav) govori mons. dr. Dragutin Nežić, biskup porečki i pulski, primjenjujući sve na konkretan događaj uspostavljanja metropolije. I dakako, nakon evanđelja je homilija prvog riječko-senjskoga nadbiskupa i metropolita mons. dr. Viktora Burića, sa završnim pitanjem: *"Što očekuje sav ovaj kraj, naš rod od ove metropolije, od nas ovdje? Da mu pomognemo tražiti pravdu, istinu i mir; da ga nadahnjujemo svjetlom i svjedočanstvom evanđelja; da ga proniknemo dobrotom i ljubavlju kao što sol proniče jelo i kvasac tijesto. Da budemo nosioci Kristove ljubavi prema svakom čovjeku: gdje je god potreba, gdje je god bijeda, gdje je god nemoć, gdje je*

28 Prisutni su bili: o. Kazimir Đurman, franjevački provincijal iz Zagreba, o. Benko Tulić, franjevački provincijal iz Zadra, o. Marijan Žugaj, provincijal konventualaca iz Zagreba, o. Serafin Turčin, provincijal kapucina iz Zagreba, o. Marijan Šegulja, provincijal trećoredaca iz Zagreba, o. Antun Fostač, provincijal isusovaca iz Zagreba, o. Nikola Pavičić, inspektor salezijanaca iz Zagreba, o. Anđelko Fazinić, zastupnik provincijala dominikanaca.

29 Ovaj tekst i svi drugi sadržajni i smjnorodavni tekstovi otisnuti su u *Službenom vjesniku Riječko-senjske nadbiskupije*, II (1970.) 3, Prilog I, str. 18-32.

god slabost, tu je mjesto za nas, za naš doprinos i angažman: da nastavimo ostvarivati program ljubavi što ga je Isus Krist započeo..."

Slijedi *vjernička molitva*: u ime svećenika dr. Josip Šojat, pa bogoslovi i vjernici iz Kaluđerovca (Perušić), s Kozale (Rijeka), iz Malinske, iz Vodnjana mladić, a potom živopisna povorka s prikaznim darovima žitelja metropolije (plodovi kvarnerskih otoka: vino, ulje, sir, vuna, svirale, tikvica; darovi Rijeke: 2 makete broda – putničkog i tankera, Camping kuhalo s proizvodom INE, 2 knjige: Antologija čakavske poezije Korablja Začinjavaca i novoizišli Krčki zbornik; Kordun i ogulinski kraj: šljivovica, sir, jaja; Gorski kotar: skije s jelovom grančicom, šumska sjekira, krumpir i voće; a najviše pozornosti izaziva lički pastir odjeven u kožun i živo janje koje nosi). Prineseni su i prilozu u novcu iz nekih župa. Sunce prži, svi strpljivi, premda se cijela misa odužila (čak oko 3 sata), s oko 5500 pričesti, što puno govori o broju okupljenih i o pripremi i karakteru proslave.

Trsatsko svetište, samostanski vrt, kasnije temeljito obnovljen u veličanstveni Marijin perivoj, bilo je, a od tada će biti znatno više, mjesto najvećega događaja, pa će novi nadbiskup s pravom reći: "*... i ovo što smo na trsatskom brijegu zajedno, što smo se tu, pri Gospinu svetištu, u tolikom broju sakupili, te što smo danas zadovoljni, veseli, raspjevani – što je nego dar radosti kojom nas Gospodin iz slave svoje obasjava?"*

B. Popodnevni program:

Slijedi ručak u hotelu 'Jadran' gdje su se uzredale sadržajne zdravice, osobito mons. Franje Kuharića, u ime redovničkih poglavara o. Kazimira Đurmana, provincijala Franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda (Zagreb) i drugih uzvanika. U ime prezbiterskog vijeća govori vlč. Mijo Liković, župnik u Generalskom Stolu. U Kapeli zavjetnih darova na Trsatu održava se prigodni Susret omladine metropolije, s naglaskom na koordiniranom djelovanju svih postojećih skupina na području metropolije i iskoracima Zajednice mladih 'Synaxis'. U 17 je sati za hodočasnike iz unutrašnjosti u katedrali sv. Vida repriziran jučerašnji koncert duhovne glazbe, a u 20.00 sati Hr-

vatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca izvodi u katedrali Haydnov oratorij "Stvaranje".

U večernjim je satima 'primanje' u Guvernerovoj palači koje priređuje Neda Andrić, predsjednica Općinske skupštine Rijeka. Tu su predstavnici društveno-političkih organizacija regije i predstavnici svećenika iz pojedinih biskupija nove metropolije.³⁰ Dr. Neda Andrić uručuje nadbiskupu srebrnu spomen-plaketu i ilustriranu monografiju Rijeke, plaketu također i dr. Boži Milanoviću za njegove zasluge u dokazivanju hrvatske etničke pripadnosti Istre.

5. Neke značajnije poruke sa slavlja

5. 1. Viđenje crkvenoga tiska: koncilsko usmjerenje svih programa

O ovim slavljinama dosta izvješćuje crkveni i društveni tisak. Izvješćuje, dakako, i društveni tisak, ali suzdržano i bez velikih komentara, a Radio Rijeka povremeno prenosi samo odvijanje.

Zapaženi su izvještaji, dakako najopširniji u *Bakarskim zvonima* (Ante Sironić), u *Marijinu Trsatu* (o. Gabrijel Đurak), u *Glasu Koncila* (o. Gabrijel Đurak te dr. Tomislav Šagi-Bunić – komentar), u *Veritasu*, *AKSI* (Aktualnosti Kršćanske sadašnjosti) te *Blagovesti* (Beograd).³¹ Smatram kako je u procjeni svega dogođenoga važno čuti tzv. vanjske objektivne promatrače koji su – na našu radost – potvrdili ono što smo u početku zacrtali kao cilj ovoga slavlja.

O. Gabrijel Đurak, franjevac s Kaptola (Glas Koncila), kaže: "*Odbor za tu rijetku proslavu u Rijeci izvršio je, vidjelo se, golem posao. Poslužio se svim mogućnostima koje nam daje pokoncilski obnova u životu Crkve, pogotovo glede liturgije.*"³² On će u "*Marijinu Trsatu*" napisati: "*Da, bio bi to zaista rijedak spektakl, što se doga-*

30 Osim nad/biskupa, bili su prisutni svećenici iz metropolije: Danilo Perkan, Marijan Valković, Josip Šajina, Mijo Liković, Ivo Slav Linić, Milan Šimunović, Josip Manjgotić, Ivan Ilijić, Dinko Popović, Vjekoslav Sučić, Antun Benven, Antun Zec, Antun Tamarut, Josip Turčinović, Ante Bogetić, o. Hinko Harapin i o. Krsto Marinov.

31 O svim događanjima u svezi s uspostavom i proslavom nove Riječko-senjske nadbiskupije i metropolije senjski župnik i kanonik *mons. Josip Frković* načinio je više primjeraka vrlo dokumentirane *Fotokronike*, što je pravo povijesno bogatstvo. Osobno je načinio i jednu *Fotokroniku* za mene kao jednog od organizatora i prvog tajnika prvog riječko-senjskog nadbiskupa i metropolita *mons. dr. Viktora Burića*. Šteta je što odmah nije izdan poseban zbornik o tom iznimno važnom i veličanstvenom događaju, kao što je uostalom i bilo govora na Radnom odboru.

32 *Glas Koncila*, IX (1970.) 10, 17. svibnja 1970.

đalo toga nedjeljnog dana uz svetište na Trsatu, da nije bila vidljiva živa vjera i njena usklađenost sa životom. Liturgija je toga dana kao i u njegovo predvečerje u katedrali slavila svoje slavlje. Nije se moglo ne osjetiti koliko smo blago dobili od koncilske Crkve bogoslužjem na narodnom jeziku. Ono što bi s pravom nekad bilo prozvano 'crkvena parada' sada je bilo naprosto doživljaj povezanosti liturgije sa životom."³³ Veritas piše: "*Proslava je protekla u savršenom redu. Imponirala je posebna pobožnost i skromnost, što je svakako nadašve duhovni pečat kamenu-temeljcu nove crkveno-administrativne zgrade.*"³⁴

Od posebne je važnosti uočavanje dr. Tomislava Šagi-Bunića, dekana KBF-a (inače koncilskog stručnjaka) u komentaru *Glasa Koncila*.³⁵ On kaže da je "golem broj vjernika mogao biti oduševljen također i načinom kako je nova metropolija stupila u život. Proslava ustoličenja prvoga metropolita dr. Viktora Burića imala je toliko koncilskih naglasaka, ona je pokazala toliko spremnosti i perspektive da krene istinskim koncilskim putem i da bude golem činilac koncilske obnove u našem katolicizmu, da sami sebi ne vjerujemo da smo unatoč jučerašnjem stanju, u kojem se nalazila naša Crkva, ipak tako dobro i nezaustavljivo pokročili na koncilskom putu". T. Šagi-Bunić posebno ističe misao iz govora nadbiskupa i metropolita mons. dr. Viktora Burića: "*Sretan sam da pretežno veći dio mojih suradnika-svećenika dublje proniču u duh koji je oživljavao Drugi vatikanski sabor, te da su voljni i željni u njegovu duhu preuzeti dio odgovornosti u vođenju biskupije, pa posredno i metropolije, kao što i biskupi treba da preuzmu dio svoje odgovornosti za sveopću Crkvu...*" Tu misao komentator naziva "*koncilskom ispovijesti nove metropolije*" jer "*suodgovornost nije samo velika riječ, to je – kako mnogi misle – središnja operativna ideja Koncila*".

33 *Marijin Trsat*, 4 (1970.) 2, str. 2.

34 *Veritas – Glasnik sv. Antuna Padovanskoga*, 9 (1970.) 7.

35 Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, "Koncilske perspektive nove metropolije riječke", Komentari, *Glas Koncila*, IX (1970.) 10.

5. 2. *Koncil - temeljno uporište u svijesti biskupa metropolije*

Treba reći da je sve djelovalo obnoviteljski i koncilski upravo zahvaljujući izrazito koncilski profiliranim biskupima metropolije, inače koncilskim ocima. Krčki biskup, poznati pobornik koncilskog otvaranja Crkve, naglašava: *"Nova metropolija – je diktat života pokoncilске Crkve, koja hoće da smišljenije i intenzivnije služi Božjemu narodu u novonastalim prilikama na ovome području. U tom smislu je ona tek program i šansa za budućnost."* A s obzirom na koncilsku otvorenost suvremenom svijetu, mons. Zazinović kaže: *"Ne bismo smjeli živjeti u iluzijama kao da nije potrebno suživjeti se s modernim svijetom i mentalitetom koji traži nove oblike i svježi sadržaj života i akcije. Nećemo zatvarati oči pred teškoćama i pogibli-ma što su s time povezane. Ali, ako nam Krist ne dopušta nezdravog konformizma, nećemo prestati biti ipak sinovi nade niti ćemo gubiti povjerenje u ljude dobre volje koji dobronamjerno traže nove putove svoje egzistencijalne osobnosti."*³⁶ Treba se svakako prisjetiti riječi prvog nadbiskupa i metropolita mons. dr. Viktora Burića: *"Baština prošlosti opravdava vedriju viziju budućnosti"*, ne dopuštajući *"da smjernice Koncila zastare prije nego se njima okoristimo"*.³⁷

Da će smjernice Koncila naići na ovim prostorima na plodno tlo uskoro će se to očitovati i u suodgovornosti u utemeljenju crkvenoga života, osobito što se tiče novog prezbiterskog vijeća koje se profiliralo kao zaista suodgovorno tijelo. Ono će biti postavljeno na jedinstven način u Crkvi u Hrvata, s poslovnim odborom kojemu je na čelu svećenik koji je pripremao sjednice, unosio inovativne i programatske teme i dr.³⁸

36 Usp. *Službeni vjesnik Riječko-senjske nadbiskupije*, II (1970.) 3, Prilog I, str. 3.

37 U tom smislu šteta je ako se ne bi tiskali svi govori/homilije na ovoj proslavi, kao i drugi vrlo značajni materijali, nastali na razini Prezbiterskoga vijeća i drugih događanja.

38 O tome mogu posvjedočiti još živući akteri tih događanja početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća: dr. E. Hoško, dr. Mile Bogović (sada biskup), vlč. Mijo Liković, dr. Josip Manjgotić, lic. Josip Šimac i dr. Šteta je ako se o tim iskustvima ne bi više pisalo, tim više što o svemu ima dosta (pripremnih) dokumenata, od kojih dobar dio ima mons. M. Liković koji mi ih je obećao dostaviti.

6. Završni osvrt

6. 1. U pripremi i samoj proslavi uspostave Riječko-senjske nadbiskupije i metropolije došlo je do izražaja složno djelovanje profesora i pastoralnih djelatnika, što je potom dugi niz godina pratilo nadbiskupijsku pastvu. Veći je dio profesora zalaganjem u proslavi jasno pokazao kako želi biti prisutan i u koncipiranju cjelokupnoga pastorala. U tom smislu sudjeluju gotovo na svim svećeničkim, dekanatskim i drugim susretima, ulaze u raspravu, pojašnjavaju i teološki osvjetljavaju pastoralnu problematiku. Tako su radili i novi profesori koji su pristizali iz Rima i drugih učilišta, sve na način da čovjek 'požali za onim složnim djelovanjem'.

6. 2. Spomenuti komentator T. Šagi-Bunić napominje da je u Senju bilo ljudi koji su teško prihvatili to novo rješenje crkvenoga ustrojstva na ovim područjima, osobito sa sjedištem u Rijeci, u nadi kako će se i oni brzo uvjeriti *"da živa Crkva polazi od suvremenih kretanja i suvremenoga rasta"*. Jer Rijeka je ipak središte kojemu gravitira ovaj cjelokupni teritorij. Međutim, iz današnje veće vremenske distance može se reći da nije bilo uputno posve apstrahirati od njihova razmišljanja. Naime, činjenica je kako nisu bili 'protiv Rijeke' kao važnoga centra i središta nadbiskupije već i za očuvanje i 'njihove biskupije', konkretno Senjske biskupije, odnosno jedne samostalne biskupije na području nakon razgraničenja između dotad ujedinjenih biskupija Senjske i Modruško-krbavske.³⁹ Riječka metropolija, kao trajno dobro, opstala je i opstat će, sa značajnim postignućima u višestrukim pothvatima, što samo treba jačati. Ali ipak njezino ustrojstvo, temeljem povijesnoga razvoja i evangelizacijskih potreba,⁴⁰ ponovno se nakon 30 godina mijenja, pa tako 2000. godine

39 Da se biskupijsko sjedište još više ne udaljuje iz Like, izjasnilo se 19 svećenika i bogoslova, rođenih u Lici, u predstavi mons. dr. Viktoru Buriću dana 4. rujna 1968. Vidi: Biskupski arhiv Senj, *Spisi*, 1968., br. 1094.

40 Zanimljiva je činjenica da sam, našavši se 9. listopada 1968. u Oštarijama kod Ogulina na pripremi magisterija na KBF-u u Zagrebu, pristao uz *Predstavku* Biskupskoj konferenciji Jugoslavije kojom se zastupalo ujedinjenje naših biskupija, sa sjedištem u Rijeci, ali sam ipak zahtijevao da se stavi moj 'amandman': "Slažem se sa Predstavkom uz napomenu: Lika kao zasebna geografska cjelina i kraj kojemu treba mnogo više pastoralne brige nego do sada, morala bi biti povjerena posebnoj brizi jednog pomoćnog biskupa." To se dogodilo tek krajem devedesetih godina (4. lipnja 1999.)

na prostoru Riječko-senjske nadbiskupije nastaju Riječka nadbiskupija i Gospičko-senjska biskupija, dakako, u nešto drugačijem obliku od predlaganja ondašnjeg službenog kleričkog te laičkoga Senja.

6. 3. Činjenica je da kraj šezdesetih i početak sedamdesetih godina, uza sva oduševljenja uslijed uspostave nove nadbiskupije i metropolije, nije označen baš kao 'mirna vremena'. Potrebu jačih promjena na tragu Drugog vatikanskog koncila, na sebi svojstven način, najavili su i mladi riječke regije, na samom 'rubu trsatskih slavlja'. Naime, dok je trajala 'ponesenost' slavljem, nekako u njegovoj 'sjeni', i to neposredno nakon dopodnevnog euharistijskog slavlja, u Kapeli zavjetnih darova pri Svetištu Majke Božje Trsatske, sa susreta mladih nove Riječke metropolije šalju se nešto drugačije poruke, koje je uobličila Zajednica mladih "Synaxis", tražeći preuzimanje svoga 'dijela odgovornosti' kako bi nadošla 'bolja budućnost'. Ako se to ne dogodi, *"papinska bula odgovornosti ostat će samo na papiru... Zar da se sve završi slavljenjem, čitanjem papinske bule, pozdravnim govorima, hodočasničkim raspoloženjem, nacionalnim i religioznim folklorom? Danas ovdje trebaju biti postavljeni zbiljski temelji jedinstva među nama, naznačenog u službenom ujedinjenju crkvenih pokrajina ovoga dijela Hrvatske. Mi već danas moramo učiniti prvi korak, da se međusobno upoznamo, odnosno uspostavimo zajednicu jedne Vjere i Nade u Isusa Spasitelja. U Njemu nas Bog spašava također od imobilnosti i pasivnosti. Dužni smo, dakle, potražiti svoje mjesto u ovoj novoj crkvenoj situaciji, uzeti svoj dio odgovornosti ovdje i odmah, sagledati svoje zadatke i perspektivu ovoga naroda u Crkvi što živi ovdje u Hrvatskom primorju, Istri, otocima, Lici i Gorskom kotaru... A za sve nas kršćane jedno je sigurno: mi ne možemo s pravom tražiti u svijetu društvo slobode, opstanka u dostojanstvu i pravu čovjeka, društvo demokratičnosti i participacije, dok to isto nismo ostvarili u svojoj Crkvi, kao znaku*

kada je mons. dr. Mile Bogović imenovan pomoćnim biskupom riječko-senjskim, sa sjedištem u Gospiću, i 25. svibnja 2000. postao prvim biskupom novoosnovane Gospičko-senjske biskupije, za čije se osnivanje upravo on najviše zalagao.

obećanog Kraljevstva Božjeg i modelu idealnog društva kojemu se usmjeruje povijest."⁴¹

Nama organizatorima, a pogotovo ne nadbiskupima i biskupima, dok smo bili na svečanom ručku, to toga dana 'nije moglo doći do uha'. Ali to će se ubrzo dogoditi. Novog nadbiskupa mons. V. Burića čekao je mučan zadatak završne procjene tih 'gibanja mladih' a potom i 'presude'.⁴² Naime, prema prosudbi jednog kruga svećenika, redovnika i profesora, zajedno s nadbiskupom koadjutorom, na djelu su prejaka teološko-pastoralna 'iskakanja' na crkvenom planu, posebice nakon drugog zborovanja na Trsatu.⁴³ Oštrica riječi mladih okretala se, dakako, i prema društvenoj situaciji. Razumljivo je da komunistička vlast nije mogla podnositi stvaranje neke 'opozicije', i to, prema njezinu mišljenju, 'pod okriljem Crkve'. Štoviše, to joj je pomoglo da i mladim katolicima pripíše 'loše namjere'. U situaciji straha, pod pritiscima dijela klera, a s druge strane iz bojazni da se mladi ljudi 'previše ne izlože' i stradaju 'od političkih struktura', nadbiskup mons. dr. V. Burić, devet mjeseci nakon ustoličenja (20. veljače 1971.), donosi odluku o opozivu 'kanonske misije propovijedanja i naučavanja' p. Tihomiru Zovku. Očito, to je ostavilo 'jake ožiljke' na tijelu riječke Crkve. Dolazi do 'osipanja' i svih daljnjih događanja u kojemu su neki od sudionika 'politički stradali'.

U svezi s time današnjem analitičaru toga vremena može izgledati čudnom ili barem problematičnom činjenica da su se neki ljudi, inače koncilski profilirani i angažirani, a što se vidjelo i u pripremi i slavlju uspostave nove nadbiskupije i metropolije, najednom našli 'na drugoj strani'. Je li ponašanje mladih/studenata, posebice njihova duhovnoga vođe p. Zovka, bilo '*pretjerani iskorak ili propuštena šansa u pokoncilskoj obnovi Crkve*', kako je svoje izlaganje na

41 Vladimir ŽMAK, *Synaxis, pretjerani iskorak...*, cit. čl., str. 478-479.

42 S velikom tjeskobom o tome mi je nadbiskup govorio kada sam došao iz Rima za božićne blagdane. Poznato je da je on najprije s iznimnom simpatijom gledao na djelovanje mladih, osobito na rad Instituta za teološku kulturu laika. Osobno nisam bio više toliko upućen u najnovija zbivanja, osim što sam znao kako je dio svećenika bio odlučan da se nešto učini kako bi se zaustavilo 'sporno djelovanje' o. Tihomira Zovka, a time i 'izlaganje mladih ljudi' i u političkim previranjima, što bi ih moglo 'koštati'.

43 Godinu dana nakon zborovanja na Trsatu održava se na istom mjestu drugo zborovanje (Synaxis II.). Predavanje o "Crkvi budućnosti" održao je dr. Ante Kresina, o "Crkvi u društvu" dr. Vjekoslav Bajsić, a o "Prorocima na pragu budućnosti" ing. Đuro Lanc. Upravo ovo posljednje predavanje izaziva značajnija sporenja.

simpoziju Teologije u Rijeci "Religiozna fizionomija obitelji u Rijeci poslije Drugog svjetskog rata" (9. i 10. prosinca 2005.) naslovio Vladimir Žmak, dr. med., inače sudionik događanja? Nije li Crkva, kako misle neki od aktera tih događanja, trebala smoći više raznolike smjelosti u spomenutom iskoraku mladih, makar ga smatrala i dijelom pretjeranim i rizičnim, prepoznati ipak 'znakove vremena' za pokoncilsku obnovu?⁴⁴ Nisu li mladi, misle objektivni promatrači, trebali imati više strpljivosti, tim više što je tek trebala startati nova nadbiskupija, odnosno metropolija, odnosno nisu li trebali prepoznati istinsku koncilsku usmjerenost i u govorima nad/biskupa u vrijeme proslave ili su mislili da je to samo 'teorija' dok praksa ide 'drugim putem'? Dakako, treba postaviti i pitanje preuranjene i 'neutemeljene nade' u društveno-političke promjene. Ta i druga pitanja nadilaze cilj ovoga izlaganja, ali ipak ostaje činjenica da je velika grupacija mladih bila ponesena Koncilom i željela da se u Crkvi i društvu dogode neka nova razmišljanja i prakticiranja novih odnosa. Šteta je što su ili previše iskoračili ili nisu bili pravo usmjeravani ili shvaćeni, pa su prebrzo došli 'do zida'.⁴⁵

6. 4. Činjenica je da je osamdesetih godina prošlog stoljeća na drugim razinama veliki koncilski zanos počeo slabiti, također i uslijed osporavanja hrabrijege koncilskog hoda Crkve. Problem je, naime, nastao kada su se našli pojedinci, koji su nastojali imati 'glavniju riječ', te svjesno ili nesvjesno širili strah da se 'Koncil ne bi krivo shvatilo', da se ne bi 'išlo predaleko' te da, prema tome, ne bi trebalo previše 'iskakati', očito slijedeći i 'liniju manjega otpora' u pastoralnome radu. To se osjetilo već krajem sedamdesetih godina, ne bez posljedica na kvalitetniju suradnju klera i nadbiskupa mons. Josipa Pavlišića, klera međusobno te klera i laika, a time i na očekivani uspjeh nekih pastoralnih pothvata. Jer činjenica je da je bilo vrlo dobrih i koncilski usmjerenih pastoralnih inicijativa, ali su, nažalost,

⁴⁴ To pitanje postavlja sudionik zbivanja V. Žmak, vidi navedeni članak, str. 481.

⁴⁵ Zvuči gotovo nevjerojatnom, danas izgleda neostvarivo, a toliko potrebno, koliko su se riječki mladi i studenti angažirali: koncilna tribina, redovita predavanja, liturgijsko sastajanje svake subote u kapelici dominikanskog samostana i razmatranje evanđelja dotične nedjelje, euharistijsko slavlje s propovijedima za akademsku mladež, angažman u organizaciji Caritasa (pri samostanu), zborovanja mladih, izdavanje časopisa "Synaxis" i dr.

kratko trajale jer nije bilo prave podrške, odnosno prebrzo se, svjesno ili nesvjesno, obeshrabrilo njihove inicijatore.

Svakako, bilo bi dobro sustavnije istražiti i opisati događanja koja se odnose na ljude i zbivanja, osobito što se tiče probijanja koncilskih usmjerenja na ovim prostorima od sedamdesetih naovamo, za što je upravo uspostava nove nadbiskupije i metropolije pobudila velike nade.⁴⁶

46 Neka pitanja, kao npr. o poslijeratnom i pretkoncilskom razdoblju teškoga snalaženja na ovim prostorima, o suočenju Crkve s antiklerikalizmom te marksističkim, odnosno komunističkim ateizmom, o teškom putu prevladavanja neadekvatnih pastoralnih modela te o zaokretima u pastoralu obitelji poslije Drugog vatikanskog koncila (konsolidacija crkvenog ustrojstva – iznimno plodna suradnja prezbiterija i Visoke bogoslovske škole – suočenje s nerazumijevanjima i pomoć crkvenim smjernicama s viših razina). Vidi: Milan ŠIMUNOVIĆ, *Prošlost, sadašnjost i budućnost pastoral obitelji u riječkom podneblju. Uvjetovanosti i specifičnosti o pedesetih do devedesetih godina prošloga stoljeća*, u: *Riječki teološki časopis*, 14 (2006.) 2, str. 505-420.

RIASSUNTO:

La creazione dell'arcidiocesi di Fiume-Segna avviene con la bolla *Coetu instante* di Paolo VI del 27 luglio 1969. Tuttavia la presa di possesso dell'arcidiocesi e la cerimonia con cui si è festeggiata la creazione della nuova arcidiocesi e della nuova circoscrizione ecclesiastica, ebbero luogo soltanto il 9 e 10 maggio 1970. L'autore scrive in veste di testimone diretto nonché attivo membro degli organismi che organizzarono le due cerimonie, quella nella cattedrale di San Vito e poi nel santuario mariano di Tersatto. Descrive le difficoltà anche di carattere tecnico con cui si dovettero affrontare i primi mesi della nuova arcidiocesi. Egli pone tutti questi avvenimenti all'interno dei movimentati anni postconciliari nella Chiesa della nostra regione. Analizza dal punto di vista ecclesiologico-pastorale il contesto in cui nacque la nuova arcidiocesi. In questo senso anche se afferma l'attaccamento dell'episcopato alla dottrina conciliare, non manca di sottolineare gli infelici sviluppi legati al gruppo Synaxis.

Parole chiave: arcidiocesi Rijeka-Senj, arcivescovo e metropolita Viktora Burića, coadiutore Josip Pavlišić, Concilio vaticano secondo.

